

tudomány kapcsolatának általános jellemzésére, a világirodalom és a magyar irodalom viszonyának érintésére, a keleteurópai tudománytörténeti összehasonlításra és a képzőművészeti, zenei párhuzamok kifejtésére. Vagy itt, vagy a korszakok végére tett összefoglalásokban kell nyomatékosan kiemelni a kritikai műfajok történeti fejlődésének jelentős állomásait (a humanista üdvözlő vers funkciója, a hírlapi kritika, a pozitivisták monográfia stb.).

A határidők. A tudománytörténeti kézikönyv munkálatai során a megírással megbízott kollektívának számos problémát kell még megoldania, és az anyag feldolgozatlanúsága miatt cleve számítani lehet rá, hogy időközben előre nem látott újabb nehézségek merülnek fel. Az említett körülményeken kívül maga a több évre szóló feladat is kívánatosra teszi, hogy a megoldásra lépcsőzetes tervet dolgozzunk ki. Az előrehaladás egyes állomásai a következők:

1. A kézikönyv szerzői 1967 június 5-ig előterjesztik, hogy a befejezés tervezett határidejének megtartása érdekében milyen előtanulmányok megírására, részletkutatások elvégzésére van szükségük. (Egyes folyóiratok, kritikusi életművek feldolgozása, összehasonlító feladatok stb.) A listák kétfélék lesznek: egyrészt előzetes megbeszélések alapján közhik, hogy kik milyen témák megírására vállalkoznak (milyen folyamatban levő kutatások illeszthetők be a kézikönyvbe), másrészt személyi javaslat nélkül felsorolják, milyen anyagcsoportok feltárását tartják kívánatosnak. Az Intézet vállalja, hogy legkésőbb 1967. június 20-ig a szóba hozott és számba vehető külső és belső munkatársakat értekezletre hívja össze, melyen a tudománytörténeti kézikönyv tervezetének és a témáknak ismertetése után megszervezi az előtanulmányokat végzők csoportját.

Elengedhetetlenül fontos, hogy az Intézet azoknak, akik kutatási feladatra vállalkoznak, anyagi ellenszolgáltatást, publikálási lehetőséget stb. biztosítson. Az előfeltételeket, a támogatás módját, a szóban forgó értekezletig tisztázni kell.

2. A kézikönyv szerzői gárdája 1967 júniusától egy vagy több értekezletet tart a műben alkalmazandó legfontosabb fogalmak tartalmi tisztázására, a feldolgozási módszer és a technikai megoldások egységesítésére.

3. 1967 végéig elkészülnek az egyes korszakok szinopszisei. Ezek tartalmazzák a megírandó munka szerkezeti vázlatát, megadják pontos terjedelmét, megindokolják a koncepciót. A kézikönyv egységének biztosítása érdekében a szerzői kollektíva minden szinopszist megvitát.

4. A kézikönyv elkészült részeinek, próbafelvezeteinek megvitatása 1968 elejétől indul meg. A tárgyi bírálattal mellett az lesz a fő cél, hogy az egyes fejezet-típusok (bevezetés, portré, egy irányzat bemutatása stb.) az egész műben nagyjából azonos szerkezetűek legyenek, hogy a kézikönyv egységessége minden tekintetben biztosított legyen.

5. A próba-fejezetek megbeszélésével párhuzamosan a kézikönyv szerzőinek és az esetenként meghívott szakembereknek jelenlétében meg kell vitatni a folyamatosan elkészülő előtanulmányokat.

6. A teljes mű három fázisban 1969–72 között készül el, s ugyanilyen ütemben lehetne 1970–73-ban megjelentetni.

a) 1969–70-ben szerkesztésre és lektorálásra készen kerül az asztalra az I. és II. fő-korszak kézírata. E kettő együttesen alkotná a *kézikönyv I. kötetét*.

b) 1971 végén befejezik munkájukat a III. fő-korszakot író munkatársak. Elkészül a *kritikátörténet II. köteté*.

c) 1972-ben lezárul a IV. és V. fő-korszak megírása. Ezt a részt terjedelme miatt (95 ív) két kötetben (*a kézikönyv III–IV. köteté*) kell megjelentetni.

A munka folyamatosságának és a határidők megtartásának biztosítása érdekében az Intézet megteszi a szükséges intézkedéseket.

Tarnai Andor

Az „Annales historiques de la Révolution française” magyar különszámáról

Albert Soboul, akit ez év júniusában választottak meg a Sorbonne professzorává, a francia forradalom történetének tanszékére (korábban a Clermont-Ferrand-i egyetemen tanított), egy magyar különszám tervét iktatta be az „Annales historiques de la Révolution française” programjába.

Az „Annales” a Société des Études robespierristes kiadásában jelenik meg, s a legtekintélyesebb francia tudományos folyóiratok egyike. Albert Mathiez alapította 1908-ban („Annales révolutionnaires” címmel). Ez volt az organuma annak az új történetírói iskolának mely szakított Alphonse Aulard dantonista felfogásával, kutatásai középpontjába Robespierre alakját állította, és heves viták árán igazságot szolgáltatott a számtalanszor megrágalmazott jakobinus forradalmár politikájának. Az „Annales” munkatársainak nevéhez fűződik az az irányzat, mely a forradalom mélyrétegeinek, az antifeudális paraszttörmögelmeknek és a városi

sans-culottes-törekvéseknek föltárásában ért el kimagasló eredményeket. Újabb időben az „Annales” különös gondot fordít Babeuf és Buonarroti szerepének, a forradalmi kommunizmus kezdeteinek tanulmányozására. Érdeklődési körébe tartozik a francia forradalom nemzetközi visszhangjának vizsgálata is (l. pl. az „Annales” lengyel különszámát, 1964-ben).

Az „Annales” magyar különszámának témája: a francia felvilágosodás és a forradalom hatása hazánkban és a korabeli Magyarország problémái; kidolgozására történészek és irodalomkutatók közösen vállalkoztak. A tervek szerint a következő tanulmányok készülnek el: *Szaunder József*: „A francia felvilágosodás politikai irodalmának hatása Magyarországon”; *Vörös Károly*: „Magyarország demográfiai helyzete a XVIII. sz. végén (vallási, nemzetiségi, társadalmi megoszlás)”; *Benda Kálmán*: „A jozefinizmus problémái”; *Tarnai Andor*: „A magyar jakobinusokra vonatkozó kutatások újabb eredményei”; *Kosáry Domokos*: „Napóleon és a magyarországi közvélemény”; *Lukácsy Sándor*: „A francia forradalom történetíróinak hatása Magyarországon a XIX. sz. első felében (Kölcsey, Széchenyi, Kossuth, Eötvös, Szalay, Irinyi, Vasvári és különösen Petőfi)”; *Niederhauser Emil*: „A feudalizmus megdöntésének problémái Franciaországban és Magyarországon (párhuzam 1789 és 1848 között)”. A hét tanulmányt *Kókay György* válogatott bibliográfiája egészíti ki a tárgyalt korszak és problémák szakirodalmából.

Az „Annales” magyar különszáma előreláthatólag 1968 végén jelenik meg.

L. S.

Intézeti hírek

(1967. április 1—június 30.)

1967. április 1-én meglátogatta Intézetünket *Oszip Reznik* szovjet irodalomtörténész és a Kritika szerkesztőségével folytatott megbeszéléseket.

*

Viktor Suchy, az Osztrák Irodalomtörténeti Dokumentációs Központ vezetője 1967. április 5-én látogatta meg Intézetünket. Dél-előtt Heimito von Dodererről tartott előadást, délután a Bibliográfiai Csoport tagjaival folytatott megbeszélést.

*

Az Intézetünkben készülő „A magyar irodalomtudomány története” című szintézis munkatársai 1967. április 8-án vitaülést rendeztek, melynek tárgya *Tarnai Andor* kézikönyvtervezete volt. (A tervezet szövegét folyóiratunk e számában közöljük.)

*

Vargha Kálmán intézeti munkatárs „Móricz Zsigmond és az irodalom” című kandidátusi értekezésének vitáját 1967. április 10-én rendezte meg a Tudományos Minősítő Bizottság. A bíráló bizottság elnöke *Kardos László* akadémikus, opponensek *Nagy Péter*, az irodalomtudományok doktora és *Kovács Kálmán*, az irodalomtudományok kandidátusa voltak. A bíráló bizottság egyhangúlag javasolta a TMB-nek, hogy *Vargha Kálmán* részére a kandidátusi fokozatot ítélje meg.

*

Sötér István akadémikus, Intézetünk igazgatója, 1967. április 17-én, az MTA Felolvasó

termében tartotta meg székfoglaló előadását „Az irányzat, a módszer és a stílus” címmel.

*

Szabolcsi Miklós levelező tag, Intézetünk ügy. igazgatója 1967. április 24-én az MTA Felolvasó termében tartotta meg székfoglaló előadását, „A verselemzés kérdéseire (József Attila: *Eszmélet*)” címmel.

*

Carl Bode, a marylandi egyetem tanára 1967. május 4-én előadást tartott Intézetünkben „The Hidden America and the Modern Novel” címmel.

*

Zuzana Adamová, a Csehszlovák Tudományos Akadémia Idegen Nyelvek és Irodalmak Intézetének munkatársa 1967. május 2-től 16-ig Intézetünk vendége volt és a cseh nyelvű magyar irodalomtörténeti kézikönyvhöz gyűjtött anyagot.

*

A Román Tudományos Akadémia Irodalomtörténeti és Folklor Intézetének két munkatársa: *Mme Cornelia Stejanescu* és *Ovidiu Papadima* 1967. május 15-ől 29-ig, Intézetünk vendégeként, hazánkban tartózkodott. *Ovidiu Papadima* a régi román költészet problémáiról tartott előadást az Összehasonlító Osztályon.

*

A Tudományos Minősítő Bizottság 1967. június 13-án rendezte meg *Juhász Ferencné* intézeti munkatárs „Bródy Sándor hőskora” című kandidátusi értekezésének vitáját. A bíráló bizottság elnöke *Nagy Péter*, az irodalomtudományok doktora, opponensek *Bessenyei György* és *Mezei József*, az irodalomtudományok kandidátusai voltak. A bíráló bizottság